

Preek over Genesis 37: 1-4, 23-36: Jozef een buitenbeentje

Het is ongeveer een week of twee geleden dat mijn vrouw Marja, na een uurtje sporten, de sportzaal verliet en langs het schoolplein van de aangrenze basisschool liep. Op het plein waren de verschillende groepen aan het spelen. De allerjongsten in hun eigen hoek en helemaal aan de andere kant de grootste kinderen, de meiden van groep 8. Toen Marja deze groep even bekeek viel het op dat bij die groep één meisje een beetje op een afstandje stond. Iedereen was gezellig aan het kletsen, maar zij hing er maar een beetje bij aan. Het meisje was een doodgewoon meisje, niets bijzonders, geen opvallend uiterlijk, of zo. Niet echt anders dan de andere kinderen, maar toch, ze hoorde er niet echt bij. Na een poosje liep het groepje, al kletsend verder. Ook het meisje sjokte er een beetje achteraan, zonder dat het iemand opviel. Er werd geen aandacht aan haar besteed. Het viel de rest niet eens op of ze wel of niet meeliep.

Een vrij onbetekend gebeuren, maar toch raakte het Marja. Hoe kan het, dat dit ene meisje er niet bij hoort? Wat is er gebeurd? Waarom kijkt er niemand naar haar om? Is er dan niemand in de groep die er voor haar is? Waarom zijn wij mensen vaak zo hard? En ook...hoe zal het verder gaan met dat meisje? Zal ze er later last van krijgen dat ze op school een buitenbeentje is geweest? Zal ze zich de rest van haar leven minderwaardig voelen. Of zal ze juist hard worden en bitter, of nog erger, zal ze wraak gaan nemen, tegen al die mensen die haar dwars hebben gezeten. We weten het antwoord niet.

Jongens en meisjes, hebben jullie er wel eens bij stilgestaan hoe het voelt om een buitenbeentje te zijn. Daar wil ik met jullie over nadenken. Ik wil graag met jullie kijken naar verschillende soorten buitenbeentjes. Want je kunt buitenbeentje zijn zonder dat je daar iets aan kan doen, zoals dat meisje waarschijnlijk. Maar je kunt ook buitenbeentje zijn omdat je ervoor kiest. Want soms kan dat nodig zijn, dat je er voor kiest om een buitenbeentje te zijn.

Ik heb net met jullie het verhaal van Jozef uit de bijbel gelezen. Jozef is eigenlijk een heel bijzonder soort buitenbeentje. Want Jozef is eigenlijk een voorbeeld van allebei de twee soorten buitenbeentjes in één.

Aan de ene kant kan Jozef er gewoon niets aan doen hij een buitenbeentje is. Jozef

groeit op in een groot gezin. Zijn vader Jakob heeft twaalf zonen en één dochter. Hoe dat gezinsleven eruit heeft gezien is voor ons een beetje moeilijk voor te stellen. Jakob trouwde met twee zussen, Rachel en Lea. Eigenlijk wilde Jakob met Rachel trouwen. Zij was de vrouw van z'n dromen. Maar door een vreemde verwisseltruc van z'n schoonvader, zag Jakob pas na de bruiloft dat Lea achter de sluier vandaan kwam in plaats van Rachel. Eén man met twee vrouwen is al heel apart. Maar omdat Lea wel kinderen kon krijgen en Rachel niet, heeft Rachel haar slavin ook nog aan Jakob tot vrouw gegeven, zodat de kinderen van de slavin als het ware op haar naam kwamen te staan. Later kreeg Rachel toch nog een zoon Jozef. Maar omdat Lea de kinder-krijg-wedstrijd wel wou winnen gaf ze ook haar eigen slavin nog aan haar man zodat uiteindelijk Jakob twaalf zonen kreeg bij vier verschillende vrouwen. Bij de geboorte van de jongste van de twaalf, Benjamin, is Rachel, de lievelingsvrouw van Jakob gestorven. Van de twaalf zonen van Jakob is het latere volk Israel afgestamd. Ik zei al dat Jozef de zoon is van Rachel, de lievelingsvrouw van Jakob. En omdat Jozef de zoon is van Jakobs lievelingsvrouw werd hij nogal voorgetrokken door z'n vader. Jozef was een echt 'papa's kindje'. Hij werd verwend door z'n vader. Z'n vader gaf hem een prachtig, kleurrijk bovenkleed en dat zal er ongetwijfeld voor gezorgd hebben dat z'n broers jaloers op hem waren. Jozef was een verwend ventje, en zo als het vaker gaat met verwend jongetjes, was Jozef ook een vervelend ventje. Jozef was een klikspaan. Alle praatjes die over z'n broers de ronde deden bracht hij over aan z'n vader Jakob. En je snapt wel dat hij daardoor niet echt populair werd. Toen Jozef later ook nog vreemde dromen kreeg, waarin naar voren kwam dat z'n broers voor hem zouden neerknielen, werd Jozef meer en meer een buitenbeentje in het gezin. De broers kregen echt een hekel aan Jozef. En toen zich een keertje de mogelijkheid voordeed om hem te grazen te nemen hebben de broers dat gedaan. Jozef werd in een put gegooid en toen later een karavaan van Ismaelieten langskwam hebben ze hun zeventienjarige broer als slaaf verkocht. Fijne jongens! Jozefs mooie mantel werd in het bloed van een geitebokje gedoopt en zo hebben ze de mantel bij hun arme vader laten brengen. De oude vader Jakob werd door een diep verdriet getroffen. Zijn zoon, de zoon van zijn grote liefde Rachel, Jozef, is vast en zeker gedood door een wild dier. Jozef was een buitenbeentje! Z'n moeder was de lievelingsvrouw van z'n vader. Daar kon Jozef niets aan doen. Hij werd verwend door z'n vader. Daar kon hij ook niets

aan doen. Dat was de fout van z'n vader. En toch knikkerden z'n broers hem uit de groep. Alleen de oudste broer Ruben probeerde het nog een beetje voor hem op te nemen. Maar ook hij durfde uiteindelijk geen kleur te bekennen en deed mee met z'n broers bij het bedriegen van hun vader.

Jongens en meisjes. Ik heb nu een vraag aan jullie. Als jullie om je heen kijken, hier in de kerk, of in je klas, of in je buurt, wie zijn dan de 'Jozeffen' of de 'Jozefientjes' bij jullie in je omgeving? Kijk eens om je heen. Wie wordt er zonder duidelijke reden gepest in jouw klas? Of misschien wordt iemand niet gepest, maar wordt 'ie gewoon genegeerd. Niemand praat met hem, niemand heeft belangstelling voor hem. Hij is gewoon lucht voor de rest van de groep. En meestal gaat het nergens over. Je hoeft maar op één puntje een beetje anders te zijn dan de rest, of je bent de pieneut. Als één van de baasspelers van de groep zegt dat je te dik bent, of te mager, te slim, of te dom, dan kan dat voor de rest al een reden zijn om je buiten te sluiten. Soms gaat het om de kleur van je haar of de kleur van je huid, of het feit dat je dialect spreekt of juist omdat je geen dialect spreekt en de rest wel, Vaak zijn zulke onbelangrijke dingetjes al een reden om iemand tot slachtoffer te bombarderen.

Hoe zal Jozef zich gevoeld hebben. Tien oudere broers die het blijkbaar prima hadden met elkaar. Maar hij stond er buiten. Weet je hoe dat voelt? Er buiten staan op school, in de kerk. Nou, Jozef heeft het gevoeld. Het lijkt misschien leuk dat je vader je verwent, maar als de rest van de groep jou daarom niet mag, is dat niet leuk. Natuurlijk, Jozefs pa heeft het niet slim aangepakt, en die droom van Jozef klonk ook wel een beetje verwaand. Maar toch, Jozef ligt uit de groep. Zo erg dat z'n broers hem uit de weg ruimen.

Weet je, als iemand er uit ligt bij de groep, dan kan dat tot gevolg hebben dat iemand daar zijn hele leven last van houdt. Er hoeft maar iets te gebeuren of het gevoel steekt weer de kop op dat je denkt dat mensen je toch niet aardig vinden. Soms ga je het zelf geloven dat je ook helemaal niks voorstelt. Je houdt niet meer van jezelf. Het gevolg kan ook zijn dat je nauwelijks meer in staat bent om andere mensen te vertrouwen. Je hebt het idee dat iedereen een hekel aan je heeft. Het kan zelfs zo zijn dat iemand heel lang heeft gebeden dat het pesten mag stoppen. En als het pesten dan toch doorgaat is die persoon God ook nog kwijtgeraakt. Het is wel eens goed om er over na te denken wat de gevolgen kunnen zijn als je een pester bent.

Het gevolg kan zijn dat iemand die gepest wordt van niemand meer kan houden, van zichzelf niet, van anderen niet en van God niet. Uiteindelijk kan iemand psychisch en geestelijk vastlopen.

Heel soms zie je dat de Jozeffen van vandaag wraak gaan nemen op hun omgeving. We kennen allemaal wel van die verhalen van jongens die met een geweer een school inlopen en andere mensen doodschieten. Je vraagt je af hoe iemand zo heeft kunnen worden dat hij dit doet. Wat heeft hij allemaal meegemaakt?

Nu loopt het verhaal van Jozef gelukkig niet zo slecht af. Want Jozef komt uiteindelijk heel goed terecht. Hij werd verkocht als slaaf, maar uiteindelijk werd hij onderkoning in Egypte. En bij Jozef zien we dat hij geen wraak neemt, maar dat hij zelfs het leven redt van z'n broers, door ervoor te zorgen dat ze te eten krijgen terwijl er overall hongersnood is. Maar zover is het eerst nog niet. Jozef moet nog heel wat meemaken.

In het begin van de preek heb ik namelijk gezegd dat je buitenbeentje kunt zijn, zonder dat het jouw schuld is, maar dat je ook buitenbeentje kunt zijn omdat je daarvoor kiest. Want dat vind ik wel heel sterk van die Jozef. Nadat hij verkocht is als slaaf komt hij uiteindelijk als slaaf terecht bij een rijk man in Egypte, Potifar. Jozef deed goed zijn best en daarom kreeg hij de leiding over het hele huishouden van Potifar. Nu had die Potifar een mooie vrouw. En die vrouw had een oogje laten vallen op die knappe Hebreeuwse slaaf Jozef. Verschillende keren heeft ze geprobeerd Jozef te versieren. Maar Jozef ging er niet op in. Jozef wist dat het niet goed was, wat deze vrouw wilde. Deze vrouw hoorde een andere man toe en die man was ook nog eens je baas. Je gaat niet in het huwelijk van je baas zitten rommelen. Jozef wist dat hij daar de Here God verdriet mee zou doen. Maar het gevolg van deze keuze was wel dat Jozef z'n baan kwijt raakte en in de gevangenis terecht kwam. Opnieuw kwam Jozef alleen te staan. Nu niet omdat hij er niks aan kon doen, maar omdat hij ervoor koos te luisteren naar de wil van God. Dat kan dus ook. Ook vandaag nog. Gelovigen kunnen een buitenbeentje worden omdat ze ervoor kiezen niet mee te doen met de rest. Als je bijvoorbeeld ervoor kiest om niet mee te doen met het pesten van de buitenbeentjes in de groep, dan kan het maar zo zijn dat je zelf een buitenbeentje wordt. Zo zie je dus dat er twee soorten buitenbeentjes zijn. Buitenbeentjes die meestal zonder dat ze er iets aan kunnen doen buiten de groep

gesloten worden. En buitenbeentjes die ervoor kiezen niet mee te doen met verkeerde dingen en daarom door de rest worden buitengesloten. De eerste buitenbeentjes zijn kwetsbaar, zij zijn slachtoffer van het kwaad van de meerderheid. De tweede groep buitenbeentjes zijn sterk! Zij kiezen ervoor om niet mee te doen met het kwaad van de meerderheid.

Een van de duidelijkste voorbeelden van iemand die er voor kiest om een buitenbeentje te worden is de Here Jezus wel. In een bepaald opzicht lijken de levens van Jozef en Jezus wel op elkaar. We hebben net van Jozef gehoord dat hij het geliefde kind was van zijn vader. Toen de Here Jezus hier op aarde was heeft de Here God precies hetzelfde over Hem gezegd. Meteen al, toen Jezus in het publiek ging optreden, klonk er tijdens Jezus' doop in de Jordaan de stem van God: *dit is mijn geliefde Zoon, in hem vind ik vreugde!* (Matt.3:17).

We hebben ook van Jozef gehoord dat zijn eigen broers niet zoveel van hem moeten hebben. Dat was bij Jezus ook zo. We lezen in het Evangelie (Marcus 3:21) dat de familieleden van Jezus dachten dat Hij zijn verstand had verloren. De broers van Jezus geloofden in eerste instantie echt niet in Hem (Joh.7:5). En ook de dorpsgenoten van de Here Jezus hadden geen goed woord over voor de Here Jezus. Wie denkt Hij wel dat Hij is, die timmermanszoon.....

We hebben van Jozef gehoord dat Hij het huis van z'n vader verliet en als slaaf terecht kwam in Egypte. Ook dat kunnen we van de Here Jezus zeggen. Jezus was afkomstig uit de hemel. Dat is het huis van Zijn Vader en Hij kwam als slaaf terecht hier op aarde. De apostel Paulus schrijft over de Here Jezus dat Hij eerst de gestalte van God had en dat Hij door mens te worden de gestalte van een slaaf aannam (Filip. 2:5-7).

We hebben net van Jozef gehoord dat hij onschuldig in de gevangenis terecht kwam. Hij werd vals beschuldigd door de vrouw van Potifar. En ook dat kunnen we van de Here Jezus zeggen. Jezus werd ook gevangen genomen terwijl er helemaal geen kwaad in Hem was. De Joodse leiders brachten allerlei valse beschuldigingen tegen Jezus naar voren. Jezus zou volgens hen het volk ophitsen tegen de Romeinen en zeggen dat ze geen belasting aan de keizer moeten betalen. Jezus zou ook beweren de koning van de Joden te zijn en als koning tegen de Romeinse keizer in opstand te willen komen. Maar zelfs Pontius Pilatus, de Romeinse stadhouder, zei over Jezus

dat Hij niets vond waaraan Jezus schuldig was (Luc. 23:4).

We hebben van Jozef gehoord dat hij slaaf in Egypte is geworden om uiteindelijk het leven van zijn broers en zussen te redden.

Ook dat geldt voor de Here Jezus. Hij is slaaf geworden om de mensheid te redden.

En wat bij Jezus altijd opvalt is dat Hij een zwak heeft voor de buitenbeentjes in de samenleving. Jezus' tegenstanders noemen Hem een vriend van zondaren en tollenaars. Jezus nam het z'n volksgenoten kwalijk dat ze anderen buitensluiten. Je zou kunnen zeggen dat Jezus een buitenbeentje werd om de buitenbeentjes te redden.

Wat hebben we nu geleerd vanmorgen?

In de eerste plaats dat wij nooit iemand buiten mogen sluiten. Jezus doet dat niet. En als wij een volgeling van Jezus willen zijn, mogen wij dat ook niet doen. Als wij iemand buitensluiten dan kunnen we iemand daar heel veel verdriet en pijn mee doen.

In de tweede plaats hebben we geleerd dat het kan gebeuren dat we er zelf voor moeten kiezen om buitenbeentje te zijn. Volgelingen van Jezus zijn nu één keer anders dan anderen. En omdat je anders bent kan het zijn dat de mensen je afwijzen omdat je niet mee wil doen met verkeerde dingen.

In de derde plaats hebben we gezien dat Jezus buitenbeentje is geworden om ons het leven te geven. Als jij wel eens gepest bent dan mag je naar de Here Jezus toe gaan in gebed. Hij weet hoe het is om buitengesloten te worden.

Of misschien besef je wel dat je ook wel eens iemand hebt gepest of pijn gedaan of buiten gesloten. Als dat zo is dan hoef je daar niet mee te blijven lopen. Ook dan mag je naar de Here Jezus gaan. Er is vergeving bij de Here Jezus. Hij wil de verkeerde dingen die we gedaan hebben van ons afnemen. Dan is je schuld weg. Maar Hij wil ook graag dat je het in het vervolg anders gaat doen. Vraag Hem maar om je te helpen. Vraag Hem maar om je zo sterk te maken dat je, als het moet ervoor durft te kiezen om zelf een buitenbeentje te zijn.

Zo deed Jozef dat, zo deed Jezus dat, zo mogen wij als volgelingen van Jezus het ook doen. AMEN

April 2014

G.P. Hartkamp

Wapenveld